

gerliga. "Att rösta på Ludvig-Napoleon, det är inte att godkänna allt vad han gjort, det är att välja mellan honom och Frankrikes totala ruin. Utan honom ser jag blott socialismens gapande avgrund." Så skrev den liberale katoliken Montalembert efter kuppen. Stämningen bland många radikala och socialister var av samma art, även om arbetarna mindre enhälligt stödde den nya regimen än borgarna och bönderna.

Det ligger nära till hands att vidga detta perspektiv och att se 1851 och andra kupper och maktkoncentrationer som inslag i den franska historiens mönster efter den stora revolutionen. Denna revolution gav, såsom kanske främst Siegfried framhåvt, en kluvenhet åt fransk politik som aldrig helt kunnat övervinnas. Man har på ett sätt som saknar motsvarighet i andra demokratier kunnat skilja mellan reaktionärer och revolutionärer. Båda orden har skiftat i betydelse genom tiderna; det viktiga är att de betecknar ytterligheter och att därjämte riktningarna är benägna att överskatta varandras extremism; för de konservativa är de radikala revolutionärer, för de radikala är de konservativa reaktionärer. Det spel, det beteendemönster som präglade den andra republiken uppfanns och följdes redan under den stora revolutionens tid. Man tyckte ha att välja mellan det kungliga enväldet och den revolutionära terrorn; massan av folket stod utanför de stridande grupperna, rädda för ytterligheterna, men beredda att underkasta sig segrarna. Några år kunde direktoriet upprätthålla ett slags formell demokrati, men blott genom upprepade illegala slag åt höger och vänster; Barras, direktoriets "kung", jämförde den styrelse han tillhörde med belägrade trupper i en fästning, "tvungna att göra utfall än åt det ena hållet, än åt det andra, för att få rörelsefrihet". Då Bonaparte beslöt sig för statskupp väntade alla en revolt (varifrån? av vem?) och den 18 brumaire, som efter hand krossade friheten men också monarkister och sociala revolutionärer, blev för det stora flertalet en avspänning. Den 2 december 1851 liknade den 18 brumaire mer än Marx tänkte sig och på ett helt annat sätt.

En stor del av Frankrikes historia kunde skrivas från denna synpunkt. Kamp och fruktan mellan reaktionärer och revolutionä-

rer, maktkoncentrationer i centern för att värja den mittlinje som kan kallas "det bestående". De stora ministärerna under tredje republiken, Waldeck-Rousseau, Clemenceau, Poincaré, är avbilder i fickformat av de Napoleonska diktaturerna; boulangismen, med sitt ovanligt invecklade och dunkla spel, var en förelad napoleonism. de Gaulles halvdiktatur är det tredje stora inslaget i mönstret. Ur hetesen och skräcken kristalliseras längtan efter den tillflykt, det gömställe som maktkoncentrationen innebär. Hur många säger inte om de Gaulle som Montalembert om Napoleon III: "Vi ogillar mycket, kanske det mesta av vad han gör, men vad vore vi om han ej funnes till?"

Man kan likna detta schema vid ett val enligt den i Australien tillämpade ordningen. Partierna är tre, reaktionärer, revolutionärer och ordningens män. I första rummet sätter många, kanske de flesta, antingen reaktionärer eller revolutionärer, men ingen av dem får erforderlig absolut majoritet, i andra rummet sättes nästan alla ordningens män. Men detta fiktiva val måste i Frankrike motsvaras av diktatur eller maktkoncentration. Det är den franska politikens tragedi sedan 1789.

HERBERT TINGSTEN

Graham Greenes resenotiser

I EN LITEN fängslande bok *In Search of a Character* (The Bodley Head, 10:6 shilling) har Graham Greene samlat dagboksanteckningar från en resa i Belgiska

Kongo i januari 1959 och en resa till Sierra Leone december-januari 1941. Vad som nödtorftigt håller samman de båda resorna är att de varit av betydelse för två av Greenes romaner. Resan till Kongo gjordes för att samla material till den senaste romanen, "Utbränd"; resan till Sierra Leone ger något av bakgrunden till "Hjärtpunkten". Dagboken från Kongoresan fyller större delen av boken. Den roman som blev resans resultat hör enligt min mening till Greenes svagaste, men ter sig litet mera levande och konkret i belysning av dagbokens skildring av den trista verkligheten.

Ett par reflexioner i denna dagbok har särskilt intresse. Greene förklarar sig "inte vara en författare av katolska romaner, utan en författare som i fyra eller fem böcker använt personer med katolska idéer". Deklarationen synes tvivelaktig. Att Greene inte i sina romaner serverar katolsk propaganda må vara sant; detta hindrar inte att flera av hans böcker är så färgade av hans religiösa uppfattning att de för många läsare framstår som trosbekännelser och förkunnelser. Det är därför inte underligt att Greene, som han berättar, "jagas av folk som söker hjälp i religiösa frågor". Greene har emellertid ofta stannat vid problem som föga eller intet har att göra med religion eller i varje fall katolicism ("England Made Me", "Den stillsamma amerikanen"); härutinnan skiljer han sig från de totalt engagerade katolska romanförfattarna, såsom Bernanos, Mauriac och Julien Green.

Julien Greens senaste dagboksvolym, "Le bel aujourd'hui", har irriterat Greene. Denna dagbok visar, skriver Greene, "andlig fåfänga", den "talar för mycket om Gud och helgonen" och innehåller "fromma plattheter". Enligt Greene skulle Gud framför detta föredra "en hädisk rad av Villon"; "jag kan inte låta bli att föreställa mig Gud bläddra i boken och kasta bort den såsom en författare kastar bort en redbar och tråkig skrift om sitt verk." Denna lustighet synes mig mer belysande för Greene än för Green. Julien Green är ofta tröttsam och omständlig i sitt åltände av de egna själskvalen, men på deras realitet tvivlar man inte; Graham Greene verkar vid en jämförelse religiös amatör som ibland tjusas av synd och nåd, men snabbt och obesvärat flaxar vidare till mord och skoj, sprit och fruntimmer.

HERBERT TINGSTEN